

Wykład 7

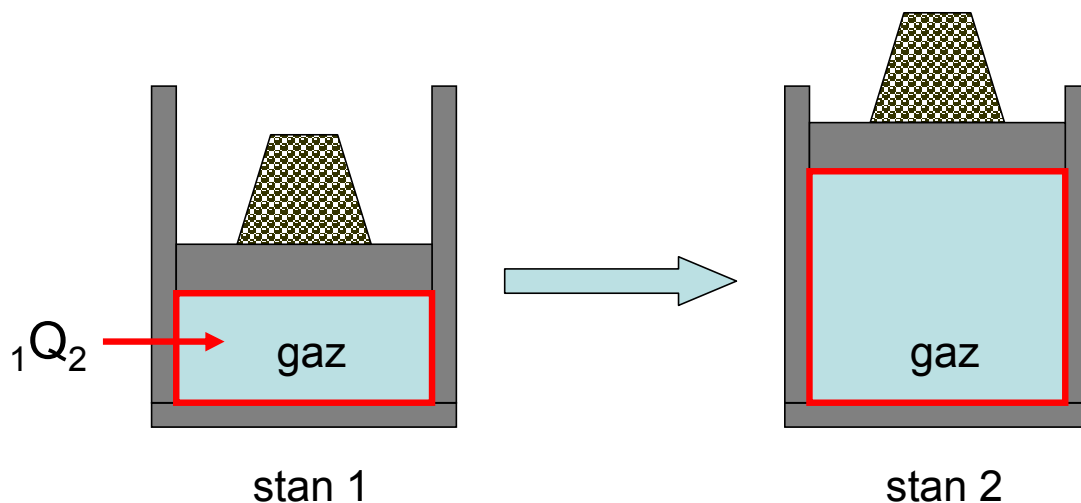
Entalpia:

**odwracalne izobaryczne rozprężanie gazu,
adiabatyczne dławienie gazu dla przepływu
ustalonego,**

nieodwracalne napełnianie gazem pustego zbiornika

**Trzy metody obliczeń entalpii gazu doskonałego i
półdoskonałego z użyciem C_p**

ENTALPIA; odwracalne izobaryczne rozprężanie gazu

pomimo „rozprężania” ciśnienie nie spada, bo gaz równocześnie podgrzewamy!

Masa kontrolna: gaz

Przemiana: izobaryczna (gaz pod stałym ciśnieniem). Ciepło dostarczane do układu zmienia stan z 1 na 2.

Praca: objętościowa bez zmiany energii kinetycznej i potencjalnej gazu (czynnika)

I zasada termodynamiki dla masy kontrolnej:

$${}_1Q_2 = U_2 - U_1 + {}_1W_2$$

Praca objętościowa:

$${}_1W_2 = \int_1^2 P dV = P \int_1^2 dV = P(V_2 - V_1)$$

Mamy zatem:

$${}_1Q_2 = U_2 - U_1 + P(V_2 - V_1) = U_2 + P_2V_2 - U_1 - P_1V_1 = H_2 - H_1$$

$${}_1Q_2 = U_2 - U_1 + P(V_2 - V_1) = U_2 + P_2V_2 - U_1 - P_1V_1 = H_2 - H_1$$

Wielkość: $H = U + PV$ będziemy nazywali entalpią,

a $h = H / m$ to entalpia właściwa.

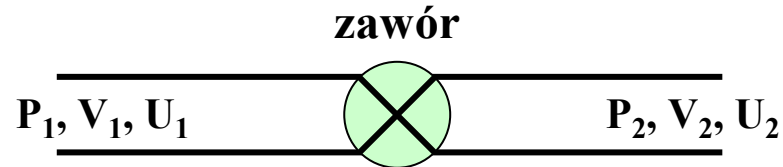
Interpretacja entalpii:

Licząc „całkowitą” energię układu o objętości V należałoby uwzględnić, że jego „wytworzenie” wymaga dostarczenia energii na „odepchnięcie” otoczenia. Jeśli ciśnienie P w układzie (a więc także ciśnienie wywierane przez otoczenie na układ) wynosi P , to praca wykonana na wytworzenie miejsca dla układu wyniosłaby PV . Tak więc „całkowita” energia układu to jego energia wewnętrzna plus ekstra energia PV , którą „odzyskalibyśmy” gdyby obiekt zniknął (skurczył się do zera). Tę „całkowitą” energię układu nazywamy entalpią.

W przemianie izobarycznej dostarczane ciepło powoduje wzrost entalpii gazu; choć ciśnienie jest stałe ale rośnie objętość; zatem rośnie zarówno energia wewnętrzna gazu (rośnie temperatura) jak i człon PV .

Entalpia H jest funkcją stanu podobnie jak energia E i U

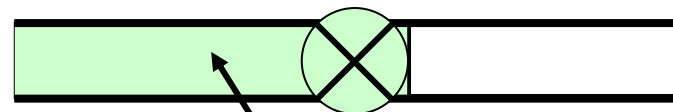
Adiabatyczne dławienie gazu dla przepływu ustalonego

adiabatyczny przepływ przez zawór,
proces dławienia gazu $P_2 < P_1$

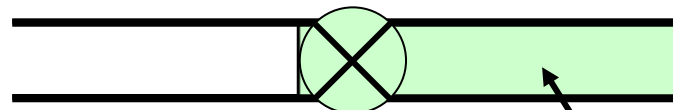
Opór stawiany przez zawór powoduje spadek ciśnienia

Układ (system); pewna ilość gazu (ujęcie masy kontrolnej).
Dla naszego przypadku rozpatrujemy układ w następujących dwóch stanach:

układ

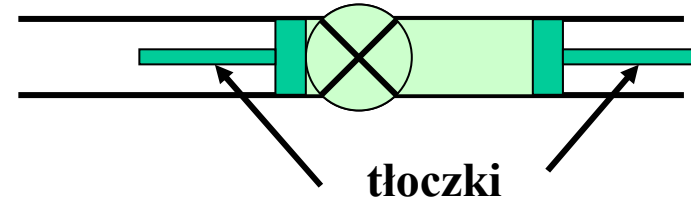
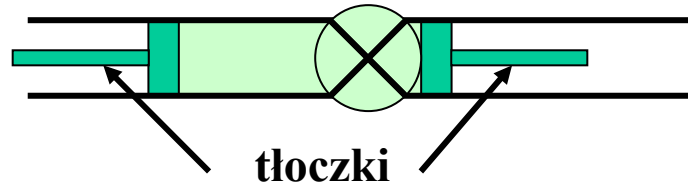
stan początkowy –
gaz przed zaworem i zaraz po

układ

stan końcowy –
gaz za zaworem i zaraz przed

Konfiguracja równoważna; wydzielamy pewną masę (masę kontrolną), a pozostały gaz zastępujemy tłoczkami

$$\Delta U = -W \quad \text{proces adiabatyczny}$$

$$W = P_2 V_2 - P_1 V_1$$

$$U_2 + P_2 V_2 = U_1 + P_1 V_1$$

$$H = U + PV$$

entalpia

$$h = u + Pv = u + P/\rho$$

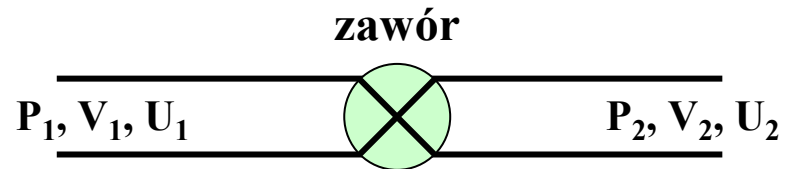
entalpia właściwa (jednostkowa masa) H (J), h (J/kg)

„Przepchnięcie” danej porcji gazu przez zawór odbywa się na koszt otoczenia wymuszającego ruch gazu (np. przy pomocy pompy lub energii wewnętrznej gazu w większym zbiorniku). W procesie tym zachowana jest wielkość:

$$H = U + PV; \quad h = u + Pv$$

dla każdej kolejnej porcji gazu. Wielkość tę nazywamy entalpią (entalpią właściwą). Wielkość PV to praca przetłaczania (flow work) lub praca PV .

Adiabatyczne dławienie gazu dla przepływu ustalonego

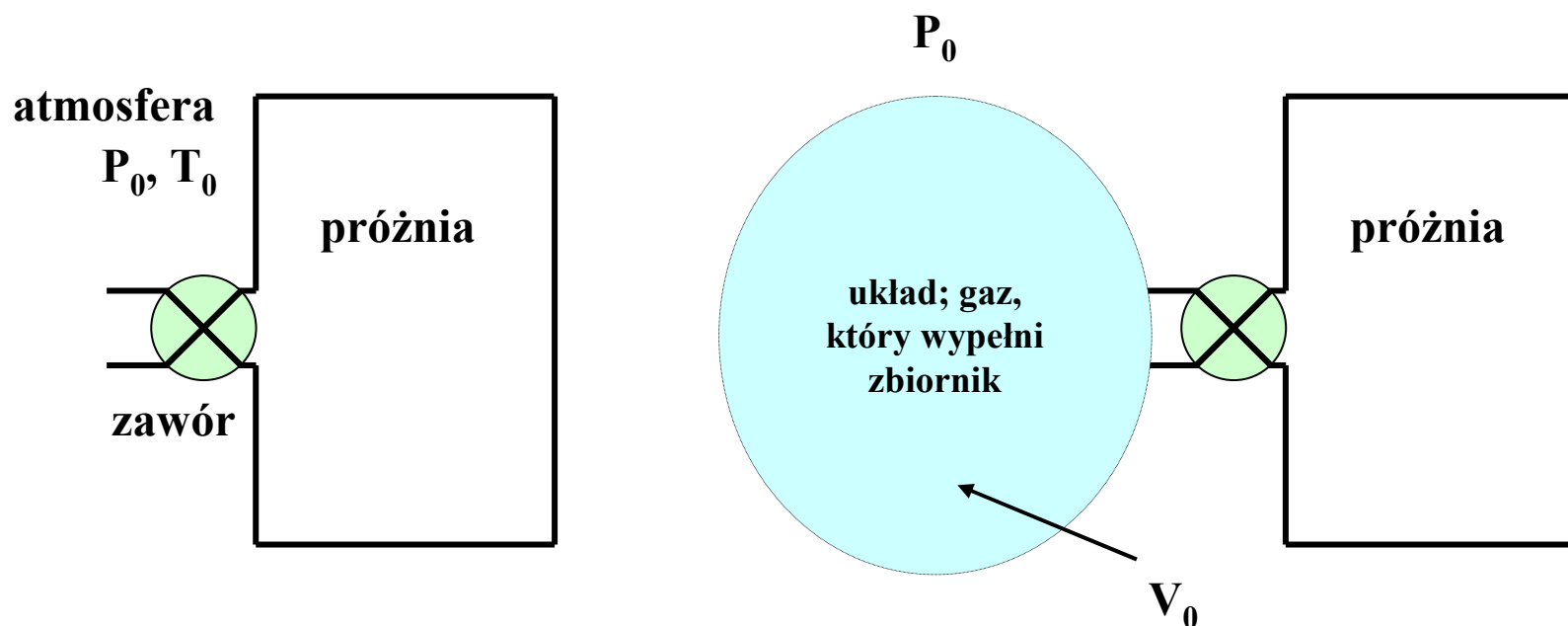
adiabatyczny przepływ przez zawór,
proces dławienia gazu $P_2 < P_1$

Opór stawiany przez zawór powoduje spadek ciśnienia

Wniosek

W procesie adiabatycznego dławienia entalpia gazu przed i za zaworem dławiącym jest zachowana. Wykonanie pracy przepływu odbywa się na koszt energii wewnętrznej gazu.

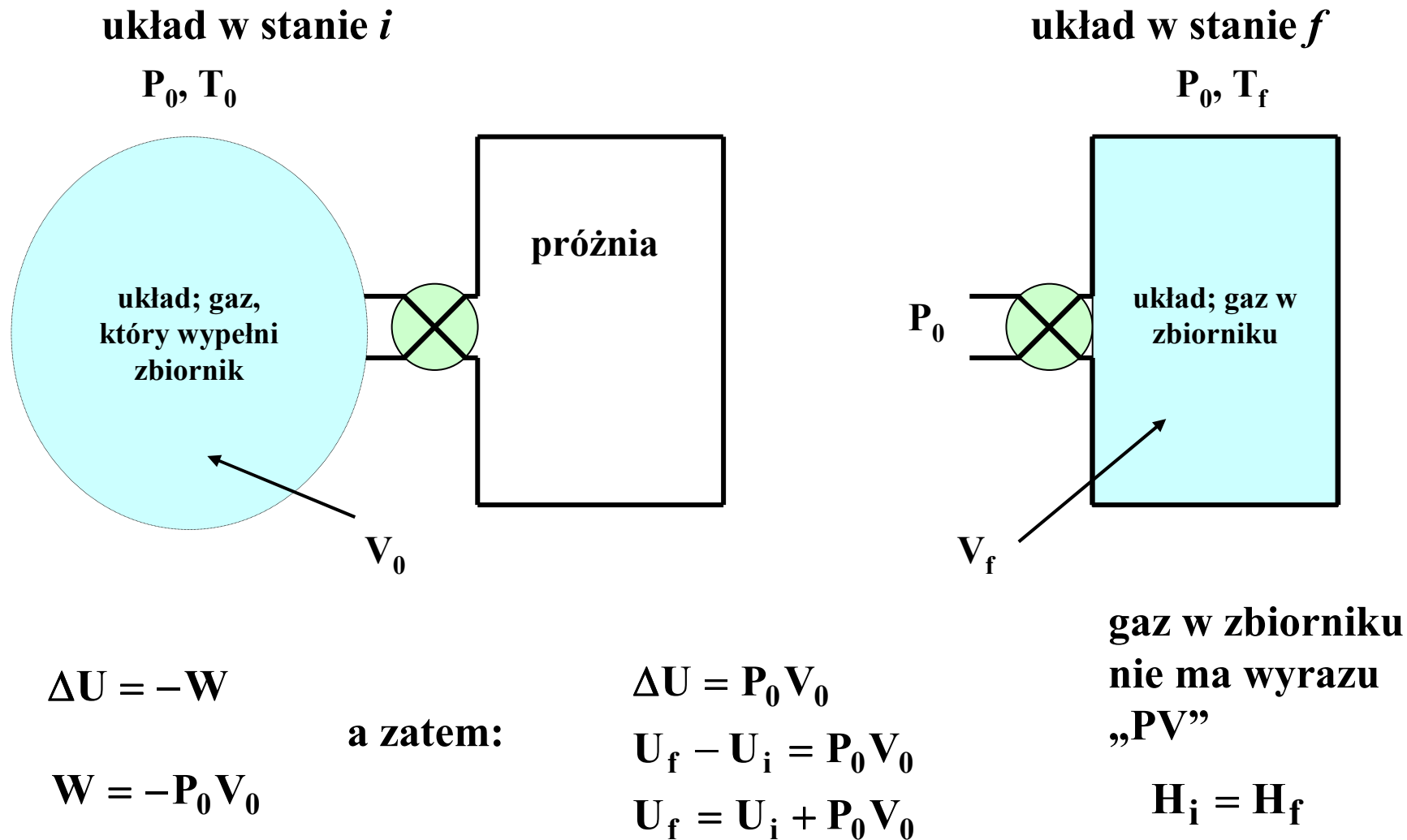
Napełnianie gazem pustego zbiornika

Problem niestacjonarny (nieodwracalny): napełnienie pustego zbiornika gazem z atmosfery. Zbiornik jest izolowany termicznie; nie ma wymiany ciepła z atmosferą. Czy temperatura gazu w zbiorniku jest wyższa, czy niższa niż T_0 ?

$$\Delta U = -W \quad \text{gdzie } W \text{ jest pracą wykonaną przez układ.}$$

$$W = -P_0 V_0 \quad \text{gdyż pracę } P_0 V_0 \text{ wykonało otoczenie (atmosfera) na układzie.}$$

W trakcie procesu (nieodwracalnego) otoczenie wykonało pracę na układzie. A więc energia $U_f > U_i$ o wyraz $P_0 V_0$. To oznacza, że $T_f > T_0$

Trzy metody obliczeń entalpii gazu półdoskonałego z użyciem C_p

Wyznaczenie entalpii gazu półdoskonałego dla dowolnej temperatury przy użyciu C_p opiera się na relacji:

$$C_p = \frac{1}{n} \frac{dH}{dT} = \frac{d\bar{H}}{dT}$$

gdzie C_p to molowe ciepło właściwe (w kJ/kmol·K), H jest entalpią, a $\bar{H}$ jest entalpią właściwą molową (w kJ/kmol).

Dzieląc przez M , masę 1 kmola wyrażoną w kg/kmol, otrzymamy: $c_p = \frac{dh}{dT}$

gdzie c_p jest ciepłem właściwym (w kJ/kg·K) a h entalpią właściwą (w kJ/kg).

To oznacza, że: $h(T) = h(T_0) + \int_{T_0}^T c_p dT$; $h(T) - h(T_0) = \int_{T_0}^T c_p dT$

Pierwsza metoda

Dla niektórych gazów c_p nie zależy od temperatury, czyli jest stałe (gazy doskonałe) lub, dla innych gazów w niewielkim zakresie temperatur, dla których znamy c_p dla jakiejś temperatury (najlepiej średniej) z tego zakresu. Korzystamy z tabeli A5 (SBvW) lub podobnych (tzw. tabele gazów doskonałych). Mamy wówczas:

$$h_2 - h_1 = c_p (T_2 - T_1)$$

czyli możemy wyliczyć zmianę entalpii gazu doskonałego przy zmianie temperatury od T_1 do T_2 .

Druga metoda

Użycie istniejących wyrażeń analitycznych na C_p w funkcji T , przybliżających wyniki obliczeń z użyciem metod termodynamiki statystycznej. Wyrażenia te, dla wybranych gazów, podane są w tabeli A.6 SBvW, lub podobnych. W tabeli podany jest także zakres stosowalności. Na przykład dla N_2 :

$$C_p \text{ (kJ / kmol} \cdot \text{K)} = 39.060 - 512.79\theta^{-1.5} + 1072.7\theta^{-2} - 820.40\theta^{-3}$$

gdzie $\theta = T(\text{Kelwin})/100$. Zakres stosowalności (błąd nie większy niż 0.43%) to 300 – 3500 K.

Trzecia metoda

Trzecia metoda opiera się na wykorzystaniu obliczeń C_p metodami termodynamiki statystycznej. Scałkowanie rezultatów tych obliczeń od temperatury odniesienia T_0 do temperatury T pozwala na zdefiniowanie funkcji:

$$h_T = \int_{T_0}^T c_p(T) dT,$$

która, po stabilizowaniu (Tabela A7 i A8 SBvW lub podobne), może być użyta do obliczenia różnicy entalpii pomiędzy dwoma dowolnymi stanami, o temp. T_1 i T_2 .

$$h_2 - h_1 = \int_{T_1}^{T_2} c_p dT = \int_{T_0}^{T_2} c_p dT - \int_{T_0}^{T_1} c_p dT = h_{T_2} - h_{T_1}$$

Przykład

Oblicz zmianę entalpii i energii wewnętrznej 1 kg molekularnego tlenu (O_2) ogrzanego od 300 do 1500 K. Przyjmij model gazu doskonałego.

Metoda 1 najmniej dokładna

Przyjmiemy c_p z tabeli A.5 (SBvW) dla 25°C, $c_p = 0.922 \text{ kJ/kg}\cdot\text{K}$. Wówczas $h_2 - h_1 = c_p(T_2 - T_1) = 0.922 \text{ kJ/kg}\cdot\text{K} \cdot 1200 \text{ K} = \mathbf{1206.4 \text{ kJ}}$. Ponieważ $c_p = c_v + R$ mamy $u_2 - u_1 = h_2 - h_1 - R\Delta T = 1206.4 - 8.3145/32 \cdot 1200 = 1206.4 - 311.8 = \mathbf{894.6 \text{ kJ}}$.

Dokładność tego wyniku możemy poprawić, biorąc c_p dla temperatury pośredniej, powiedzmy 900 K. Liczymy c_p korzystając ze wzoru z tabeli A.6 (SBvW), $C_p = 37.432 + 0.020102 \cdot (900/100)^{(1.5)} - 178.57(900/100)^{(-1.5)} + 236.88(900/100)^{(-2)} = 34.28 \text{ kJ/kmol}\cdot\text{K}$. Wówczas $c_p = C_p/32 = 1.07 \text{ kJ/kg}\cdot\text{K}$ i $h_2 - h_1 = \mathbf{1285.7 \text{ kJ/kg}}$ a $u_2 - u_1 = \mathbf{973.9 \text{ kJ/kg}}$.

Metoda 2 dokładniejsza

$$\bar{H}_2 - \bar{H}_1 = \int_{T_1}^{T_2} C_p(T) dT = 100 \int_{\theta_1}^{\theta_2} C_p(\theta) d\theta$$

gdzie za $C_p(\theta)$ podstawimy wyrażenie z tabeli A.6 (SbvW). Po scałkowaniu otrzymamy:

$$\bar{H}_2 - \bar{H}_1 = 100 \left(37,432\theta + \frac{0,020102}{2,5} \theta^{2,5} + \frac{178,57}{0,5} \theta^{-0,5} - 236,88\theta^{-1} \right) \bigg|_{\theta_1=3}^{\theta_2=15} =$$

40525,2 kJ/kmol. Po podzieleniu przez 32 kg/kmol otrzymamy: $\mathbf{1266,4 \text{ kJ/kg}}$, dla energii wewnętrznej $\mathbf{954,6 \text{ kJ/kg}}$

Metoda 3 najdokładniejsza

Korzystamy z tablicy A.8. Wartości h odczytane dla temperatur 300 i 1500 K są następujące: $h_{300} = 54$, $h_{1500} = 40600$ w kJ/kmol. Mamy zatem:

$$h_2 - h_1 = (h_{1500} - h_{300})/32 = \mathbf{1267,1 \text{ kJ/kg}} \quad \text{ i } \quad u_2 - u_1 = 1267,1 - 311,8 = \mathbf{955,3 \text{ kJ/kg}}$$

Przykład 2

Molekularny azot w cylindrze z tłokiem o objętości początkowej 0.1 m^3 , ciśnieniu 150 kPa , temperaturze 25°C sprężamy przesuwając tłok do uzyskania ciśnienia 1 MPa . Temperatura końcowa azotu wyniosła 150°C , a praca wykonana przez tłok wyniosła 20 kJ . Ile ciepła przekazał sprężany azot do otoczenia?

Z równania stanu gazu doskonałego wyznaczamy masę azotu: $m = PV/RT$, gdzie R to stała gazowa. R bierzemy z tabeli A.5 lub wyliczamy, $R = 8,3145/28 = 0,297 \text{ kJ/kg}\cdot\text{K}$. Otrzymujemy $m = 0,1694 \text{ kg}$.

Z pierwszej zasady
$${}_1Q_2 = U_2 - U_1 + W = mc_v(T_2 - T_1) + W$$

Biorąc $c_v = 0,745 \text{ kJ/kg}\cdot\text{K}$ z tabeli A.5 (SBvW) otrzymamy:

$$0,1694 \text{ kg} \cdot 0,745 \text{ kJ/kg}\cdot\text{K} \cdot 125 \text{ K} - 20 \text{ kJ} = 15,78 \text{ kJ} - 20 \text{ kJ} = -4,22 \text{ kJ}$$

Ciepło przekazane do gazu wyniosło $-4,22 \text{ kJ}$ czyli gaz przekazał $\mathbf{4,22 \text{ kJ}}$ energii do otoczenia.